

ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ

*Гончарук Василь
Науовий керівник – доц. Проців Лілія*

САЛЬСА В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Сальса – жанр, який включає в себе безліч різновидів ритмічних стилів і музичних форм. У перекладі з іспанської мови «сальса» (salsa) означає «соус». Сам термін був комерціалізований в Нью-Йорку у 60-ті роки ХХ століття з метою популяризації «гарячої» афро-кубинської музики. Технічно, сальса є таким самим широким терміном, як джаз або рок. Цей жанр складається з різних ритмічних форм, таких як сон (son), мамбо (mambo), гуарача (guaracha), бомба (bomba) і меренге (merengue), а також стилів оркестровок, таких як чаранго (charanga), конхунто (conjunto), секстет (sexteto) та інших. Оскільки сальса увібрала в себе культурні традиції різних народів, їхні музичні гармонії, ритми та інструменти, потрібно розглянути окремо кожен з цих впливів [1, с. 13; 5].

З початком знищення корінного населення (індіанців) та заселенням іспанськими колоністами африканцями різних племен, починають утворюватися нові музичні форми. У 1791 році на Гаїті (французька колонія) після повстання рабів почалася масова втеча колоністів у Сантьяго-де-Куба, що на східній частині острова. Вони привозять із собою контрданс (фігурний придворний танець). Він настільки сподобався, що тепер вже місцеві кубинці, почали інтегрувати його у власну музичну творчість. Одні з найбільш цікавих кубинських контрдансів були створені композитором Мануелем Саумеллемом. Таким чином, поступову починає утворюватися новий жанр – дансон. Завдяки композитору Мігелю Файльде дансон стає новим різновидом танцю. Наприкінці 1877 року він склав чотири дансони та назвав їх «Божевілля», «Невдячність», «Скарги» і «Висоти Сімпсона» [2].

Також однією із складових сальси є румба – одна з візитівок Куби. Популярність цього слова зіграла з румбою злий жарт: вона тісно асоціюється з танцем із латиноамериканської програми спортивних бальних танців. Насправді бальна румба не має жодного відношення до кубинської румби. Фактично, танець з програми спортивних танців – це кубинське болеро, старанно перероблене під танцювальні смаки європейців. Аутентична румба виникла в ХІХ столітті в найбільш урбанізованій частині Куби - в Гавані і Матансасі, куди в пошуках роботи з'їжджалися звільнені з рабства чорні селяни зі східних провінцій, багато з яких належали до народів банту. Це було цілою субкультурою. З точки зору теорії жанрів, кубинська румба є результатом трансформації африканських ритмів під впливом європейської музичної традиції. Від іспанців румба взяла, з одного боку, віршовані розміри і вокальну манеру, а з іншого – розподіл інструментів в ансамблі. В африканській музиці виконували соло зазвичай більш «низькі» барабани, а «високі» грали акомпанемент. У європейській музиці роль соло зазвичай виконували інструменти більш високого ладу. В румбі також використовується саме цей принцип. Від африканської музики румба успадкувала, перш за все, поліритмію і синкопи, а також «трійку» барабанів різної висоти тону. У вокальному елементі африканська традиція проявилась у використанні прийому чергування фраз між хором та солістом (антифонний принцип, або «питання-відповідь»).

На початку 1920-х років Гавану заповнив «сон». З ХVІ до ХVІІ століття словом «сон» позначалися невизначені форми народної танцювальної музики. Сон почав набувати форми з появою французьких негрів в Сантьяго-де-Куба. Його розвиток (переважно в народному середовищі) відбувався паралельно з розвитком контрдансу. Сон має ті ж складові елементи, що і дансон. Але обидва жанри розвивались абсолютно різними шляхами: контрданс був салонним, аристократичним танцем, сон – танцем суто народним. Контрданс виконували оркестри, сон був піснею, яку супроводжували ударні інструменти. Разом із соном повернулись первісні автентичні інструменти: марімбула, кіхада, бонго, дзвіночки-екони, ботіха. Він

складається з двох змінних частин – заспіву та приспіву: ларго (або інакше версо, або поесія) і монтуно. Ларго – старовинний початковий речитатив, який розгортається в помірному темпі і виконується одним голосом. Наступна частина – монтуно – виконується всім хором. Під впливом американського джазу сон трансформувався у сон-мотуно (пісня з гір). У 1939 році Арсенію додає до традиційного складу септету (труба, гітара, трес, бонго, контрабас, мараки і клаве) конги, фортепіано і другу, а пізніше і третю трубу. Ця форма ансамблю, названа згодом конхунто (тобто просто «ансамбль»). Ці нововведення осучаснили сон і перетворили його із народного танцю у салонний [1, с.34; 2; 4, с. 59].

Під впливом розвитку інструментально-танцювальної музики у США, починаються експерименти із кубинською музикою, збільшується кількість труб, що призводить у 50-ті роки до виникнення мамбо і «мамбоманії». Існувало два види мамбо. Перший з них – варіант Переса Прадо – був більш популярним серед «грінго», білих американців. Другий варіант став своїм для латиноамериканців, що проживали у США (переважно в Нью-Йорку) [2].

З приходом рок-н-ролу «мамбоманія» стихає і починаються нові пошуки виразових засобів з метою зацікавлення слухачів. Так виникає ча-ча-ча. Скрипаль Енріке Хоррін замість того щоб використовувати різноманітні барабани – зводить партію ударних до гуїро; замість збільшення кількості труб і тромбонів – відмовляється від мідних духових на користь скрипок і флейт.

Поки американці веселилися під кубинську музику, життя на Кубі ставало все менш і менш веселим. Мафіозний режим, встановлений на острові Фульхенсіо Батістою, перетворив Кубу із «загально американського будинку відпочинку» в «будинок гральний» і навіть «публічний», а значна частина земель та промислових підприємств належали американським компаніям.

Ще одним жанром, який проник у США була пачанга. Традиційно вважається, що вона виникла у другій половині 1950-х років на Кубі як результат змішування ритмів меренге і кумбії (мерекумбе). Батьком цього стилю часто називають кубинця Едуардо Давідсона. Пачанга стала «латиноамериканським твістом» [2; 3].

Середина 1960-х років стала переломною для латиноамериканської музики Нью-Йорка. Ера мамбо підійшла до кінця, і навіть поява ча-ча-ча і пачанги не змогла надовго виправити ситуацію, що склалася. Нове покоління латиноамериканців, які народились у США після Другої світової війни, сприймали цю країну вже інакше, ніж їхні батьки, котрі переїхали в Штати з Пуерто-Ріко або з Куби. Підлітки Ель Баррію прагнули виглядати американцями в більшій мірі, ніж самі американці. Це призвело до того, що латиноамериканці разом з американцями африканського походження поєднують мамбо із соулом і фанком. Таким чином утворився новий жанр – бугалу або латин-соул. Проте, через не вигідні умови праці та внаслідок все більшого віддалення від кубинської основи, бугалу зміг протриматись всього три роки і поступився сальсі.

Сальса починає свій новий шлях саме тоді, коли американець італійського походження Джеррі Масуччі та нью-йоркський домініканець Джонні Пачеко вирішують заснувати у Нью-Йорку власну компанію звукозапису, яка отримала назву Fania Records. Вони також організують гурт Fania All-Stars, в якому беруть участь відомі музиканти. Вони повернулися до кубинської музики: сону, гуарачі, сону-монтуно, гуахіри та ін. Новизна полягала у тому, що Джонні Пачеко вирішив осучаснити жанри і подати їх публіці під новим соусом. Саме тоді світ пізнав слово «сальса», тобто соус. Гурт Fania All-Stars збирала повні зали, їхні виступи нагадували рок-концерти, тільки для латиноамериканців. Починають зароджуватися танцювальні напрямки: salsa New-York та salsa Los Angeles. На Кубі також виникає свій стиль танцю – salsa casino [2; 5].

Звісно цей ажіотаж не міг оминати і Україну. У 1997 році починають з'являтися перші танцювальні школи сальси в Києві. Сьогодні їх налічується більше десяти. А у 2004 році Ілля Єресько (Україна) – піаніст, відомий композитор і джазмен, разом з лід вокалісткою Кароліною Патоцкі (США), створюють гурт під назвою DISLOCADOS, у склад якого збирають професійних музикантів, що мали безпосереднє відношення до цієї музики та культури. Завдяки власним амбіційним ідеям та стрімкому бажанню їх реалізувати, гурт швидко здобув визнання не тільки в Україні, але й за кордоном. Сьогодні на рахунок гурту 3 студійних платівки.

DISLOCADOS об'їздили з гастролями більше 20-ти країн світу (від Європи до Марокко), відіграли майже 1500 концертів на території України та отримали нагороди на чисельних конкурсах та фестивалях, зокрема відомому міжнародному конкурсі Independent Music Awards у наступних номінаціях: «Краща латиноамериканська пісня» – (2012); «Краща латиноамериканська платівка» – «Pasaporte Universal» (2012); «Краща святкова пісня» – «Navidad en Heathrow (2012)»; конкурсі Vox Pop Award у номінації «Краща латиноамериканська пісня» – «Como Tú»; «Краща латиноамериканська платівка» – «La Salida» (2011) [6].

Отже, сальса розвивається, видозмінюється, набуває нових рис, активно інтегрується в сучасний соціокультурний простір як на Американському континенті, так і в Європі. Завдяки своїй свіжості, запальним ритмам, енергії, самобутності, які зародились в середовищі латиноамериканської автентичної музики, на початку XXI століття сальса здобуває все більше прихильників та поціновувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коротка історія сальси [Електронний ресурс]: стаття – Режим доступу: <http://www.mambo-tribe.org/forum/blog.php?b=719> – Дата перегляду: 14.10.2020.
2. Муліо Р. Путівник з сальси для фортепіано та ансамблю/ Р. Муліо – 1993. – С. 13–47.
3. DISLOCADOS. UKRAINIAN SALSA IDOLS [Електронний ресурс]: - Режим доступу: https://caribbean.com.ua/ua/concert_hall_ua/dislocados-4/ - Дата перегляду: 20.10.2020.
4. Feijio, Samuel El son cubano: poesía general/ Feijio, Samuel// Editorial Letras Cubanas - La Habana, Cuba, 1986.
5. Gerard Salsa! The Rhythm of Latin Music./ Gerard, Charley with Marty White Cliffs, IN, 1989.
6. Sadie, Stanley The New Grove Dictionary of Music and Musicians. Vols. 6 and 17. London: Macmillan Pub. Ltd., 1980